

Nærbulletin & Miljø

Norge avviser miljø-bevegelsen

side 3

RPR gir dårlig vern

side 4

Sure briter – ute og hjemme

side 5

Billigst uten bil

side 6

Gode øko-avlinger

side 7

Store KFK-utslipp i vente

I løpet av få år vil mesteparten av de 1600 tonn KFK som finnes i norske kjøleanlegg sannsynligvis slippes rett ut i atmosfæren og bryte ned ozonlaget. 1600 tonn KFK tilsvarer det som finnes i 3,2 millioner kjøleskap og fryserer. Naturvernforbundet krever nå at Statens forurensningstilsyn (SFT) griper inn overfor kuldebransjen.

JON KNUT BERG

I fjor ble vel 200 tonn KFK importert til Norge. Mesteparten av dette brukes i kuldebransjen. Fra 1996 vil det bli forbudt å importere KFK, men det er ennå ikke avgjort når det skal bli forbudt å bruke KFK i eksisterende anlegg.

Det finnes i dag rundt 1600 tonn KFK i norske kjøleanlegg. Ifølge en rapport fra Kuldebransjens samarbeidsutvalg (SU) vil 15 til 20 prosent av dette lekket ut hvert år. Smålekkasjer er svært vanlige. På en del kuldeanlegg har også hele kuldemediefyllingen lekket ut på kort tid som følge av rørbrudd, korrosjon eller operatøruhell.

SFT har ingen planer om å stille krav om at kuldeanleggene ikke må lekke KFK. Det er heller ingen planer om å kreve at bransjen selv skal foreta slike kontroller.

I tillegg arbeider SFT med forskrifter som sier at det ikke lenger skal være en plikt for kuldebransjen å levere inn brukbar KFK til det såkalte Returprosjektet. Den enkelte kuldebruker skal selv kunne etterfylle brukt KFK i egne

anlegg. Dermed vil Returprosjektet stort sett bare få inn ubrukelig KFK. Ved utgangen av fjoråret var det bare kommet inn 15 tonn KFK.

Når det ikke er krav om at anleggene må være tette, eller om at brukt KFK må leveres inn til Returprosjektet, er det stor sannsynlighet for at mesteparten av de 1600 tonn KFK som i dag finnes på markedet til slutt forsvinner ut i atmosfæren og bryter ned ozonlaget.

Krev tette anlegg!

Naturvernforbundet krever nå at myndighetene må stille krav om at kuldeanleggene skal være tette. Dette er gjort både i Sverige og Nederland. – SFT må foreta stikkkontroller og kreve at bransjen selv utfører kontroller, sier fungerende fagsjef i Naturvernforbundet, Fredrik Theisen.

Forbundet krever også at all brukt KFK må leveres inn til Returprosjektet, og at mesteparten blir destruert på forsvarlig måte.

– Kuldebransjen må få fortgang i omleggingen til mer ozonvennlige kuldemedier. Dagens ordning medfører at kuldebransjen kan fortsette å bruke KFK i mange år, helt til

alt er lekket ut, sier Theisen.

Avdelingsingeniør Eli Vike i SFT sier at myndighetene ikke vil blande seg inn verken i Returprosjektet eller hvordan det enkelte anlegg fungerer.

– Det blir opp til bransjen selv å følge opp dette. Det blir for omfattende for SFT å kontrollere alle anlegg.

– Men dette er gjort i Sverige?

– Der har myndighetene satt oppgaven ut til en annen instans. Det kunne vi også gjort i Norge, men vi har funnet ut at bransjen selv må ta hånd om dette problemet. Dette er et kostnadsspørsmål, og i internasjonal sammenheng er det nåværende norske KFK-forbruket av minimal betydning for ozonlaget, sier hun.

Skift ut!

Kuldebransjens samarbeidsutvalg (SU) går nå ut med oppfordring til sine medlemmer om å skifte ut utette, eldre anlegg. Nyere anlegg med lekkasjer bør repareres straks, heter det i en ny brosjyre. Som erstatning til KFK, anbefales HFK 134a eller HKFK-22.

Natur & Miljø Bulletin

UTGITT AV NATURVERNFORBUNDET

Norges Naturvernforbund
Postboks 2113 Grünerløkka Telefon: 22 71 55 20
0505 Oslo 5 Telefax: 22 71 56 40
Bankgiro: 1720.05.00717 Annonser: 22 71 92 20
Postgiro: 5 09 46 02 Produksjon:
Ansv. red.: Gunnar Bolstad Oslo Grafiske as, Oslo

Opp i (vid)otta

I sin streben etter å demonstrere innholdet i slagordet «Vårt nei er et ja til noe bedre», har Senterpartiets Per Olaf Lundteigen meddelt folket at vi heretter skal møte opp på busstasjonen klokken 06.30 for derfra å bli transportert til våre arbeidsplasser.

Lundteigens visjon, formidlet gjennom Dagbladet, er utvilsomt moralsk høyverdig, muligens økologisk bærekraftig, men ytterst utrivelig. «Flid, nøyksomhet og tidlig opp om morran», er Lundteigens resept for «annerledes-samfunnet» som Senterpartiet ønsker å skape.

Mange nordmenn synes vel at de strengt tatt arbeider nok allerede og vil betakke seg for ytterligere belastninger. For de fleste vil det i utgangspunktet være lett å avfeie Lundteigens uttalelse som flåsete og dårlig underbygget. Men den er interessant fordi den kom samme dag som Senterpartileders Anne Enger Lahnstein utbasunerte at partiet vil inngå en allianse med miljøbevegelsen. Og ikke bare Lahnstein; også Lundteigens nøyssomhetskollega i Rød Valgallianse, Erling Folkvord, vil ha en slik allianse.

Miljøbevegelsen, særlig representert gjennom Naturvernforbundet og Bellona, har de siste årene vært igjennom en moderniseringsprosess som har gitt gevinster både i presse og næringsliv, i det politiske miljø og ikke minst ute i opinionen.

I prosessen har miljøbevegelsen også lyktes i å markedsføre et poeng som er meget lite salgbart og som trenger atskillig modningstid: Den materielle velstandsveksten kan ikke fortsette. Vi må kjøre mindre bil. Energiforbruket må ned. Så godt har Naturvernforbundet og andre organisasjoner lyktes at vi de siste tre årene har hatt en miljøvernminister som snakker om dette i alle sine taler. Riktignok ikke med praktisk støtte fra sine kolleger, men dog. Folk lytter – tvilende, men interessert. Fagforbundene setter spørsmålet på sin dagorden. Det skjer en bevisstgjøring.

Men det er ingen naturlov at vi er nødt til å ha det trist og leit fordi den materielle veksten skal ned. Tvert i mot vil lavere økonomisk vekst og bedre teknologi bety mindre arbeid. Kanskje kan vi sitte mer på fortausrestaurant og gå oftere på kino og teater – kanskje til og med sove lenger «om morran».

Lundteigens visjon om framtidssamfunnet er i beste fall dårlig markedsføring. Miljøbevegelsens signalord bør være «trivsel», ikke «slit». Mørkemenn får finne andre allianser.

Gunnar Bolstad

Leiesoldat Tandberg

Ifølge Dagens Næringsliv 17/9 har direktør og styreformann Truls Tandberg i Kronos Titan gir de amerikanske eierne aksjeutbytte på nesten 100 millioner kroner, skattefritt. Samtidig har Kronos Titan fått to års utsettelse fra Miljøvernminister Torbjørn Berntsen på helt nødvendige miljøinvesteringer på 65 millioner.

Truls Tandberg opptrer her som en godt betalt leiesoldat for utenlandske bedriftseiere, og sviner til norsk natur på totalt umoralsk og forkastelig måte. Det hjelper ikke at han eventuelt handler i henhold til norsk lov og regler: Han opptrer amoralsk og representerer en bedriftskultur som burde få andre bedriftsledere til å snu ham ryggen i avsky! Er det noe rart at hele næringslivet stempel får et stempel som amoralsk? Med menn som Tandberg i ledende posisjoner, blir opinionens negative oppfatninger av næringsli-

vet bare solid befestet. NHO kan da ikke rolig se på at det fester seg et inntrykk av næringslivet som styrt av en gruppe mennesker som kun er ute etter å mele sin egen kake? Eller har NHO og næringslivet bestemt seg for å melde seg ut av Norge og alminnelige moralske vurderinger av rett og galt? Det er opp til NHO å vise at de fortsatt er en del av det norske samfunn, og det gjør de best ved å påtale handlinger som det Kronos Titan står for i klare ordelag.

Var det noen som nevnte tjære og fjær? Nei, det er for mild straff for slik oppførsel. Gjeninnfør gapestokken, og Tandberg får stå der riktig lenge. For eksempel hver lørdag formiddag, inntil Kronos Titan har rensset utslippene og ikke lenger er en trussel mot helse og miljø.

Tore Brænd, Oslo

NOTISER NOTISER

Større stråledoser. Folk som bodde nær atomanleggene i Sellafield i Skotland i 1950-åra kan ha mottatt langt større ståledoser enn tidligere antatt. En internasjonal kjemikergruppe har funnet ut at en viktig test brukt til å måle radioaktivitet rundt anlegget gi grovt feilaktige resultater. British Nuclear Fuels (BNFL), som nå driver anlegget, mener at testen er pålitelig.

Familiene til to barn som har fått kreft saksøker nå BNFL. De hevder at barna ble syke på grunn av strålingen fra Sellafield. Familiene ba Philip Day, en kjemiker fra universitetet i Manchester, om å vurdere på nytt strålemengden fra anlegget i 50-åra. Day fant ut at metoden som ble brukt for å utvinne strontium-90 fra jordprøver kan undervurdert mengden av dette radioaktive stoffen med så mye som 75 prosent. (*New Scientist*)

Tyskland på kompost-topp. Kompostering av kildesortert, organisk avfall brer seg over Europa, med pilotprosjekter og fullskala innsamlingsprogrammer for organisk avfall i minst åtte land. Tyskland ligger på Europa-toppen, med innsamling av kildesortert, organisk avfall i 148 kommuner. Disse kommunene har samlet 11,6 millioner innbyggere. Sveit ligger på andreplass. Her er det 2,3 millioner innbyggere som er med på å kildesortere organisk avfall. Holland tar tredje plassen.

Mindre flaskeretur i Sverige. Andelen returflasker synker sterkt i Sverige. Andelen har sunket fra 80 prosent til 55 prosent de siste årene. Nedgangen forklares med at avgifte på engangsemballasje er fjernet, pluss at salget av importert vin og brennevin på engangsflasker øker. (*Miljø-Rapporten/IM*)

NNV på gangen i Arktis-møte

Norsk miljøorganisasjoner ble stengt ute da miljøvernministrene fra de åtte Arktis-nasjonene møttes i Nuuk på Grønland i forrige uke. Dette var det andre ministermøtet i den såkalte Rovaniemi-prosessen om vern av miljøet i Arktis.

RAGNHILD SVED

Bjørn Frantzen, som representerte Naturvernforbundet på møtet, mener Norge på denne måten latterliggjør seg selv internasjonalt.

Tidligere har tunge arktis-nasjoner som USA, Canada og Russland støttet deltakelse fra de frivillige organisasjonene i Rovaniemi-prosessen. Derfor er det svært overraskende at Norge har stått hardt på for å nekte oss observatørplass i delegasjonene i ministermøtet. Vi har ikke fått tilgang til noen papirer og ikke fått møte representanter for myndighetene som kan noe om dette, sier Frantzen.

– Dette blir stående i et merkelig lys når vi kommer til Nuuk og får vite at USA har tre representanter for miljøorganisasjonene i sin delegasjon og Sverige og Canada en hver. Alle disse har fått tilsendt papirene i god tid før møtet og vi fikk umiddelbart kopier av amerikanerne, sier an.

Northern Forum, en sammenslutning av nordlige lokalforvaltninger i flere land, har derimot fått observatørstatus. Dette er en gruppe som hovedsakelig arbeider for industriell utvikling i nordområdene.

– Så vidt jeg vet har de aldri levert et ord om naturvern i Arktis, sier Frantzen.

Overvåkning

De to bærebjelkene i Rovaniemi-prosessen – der Russland, Canada, USA, Grønland/Danmark, Island, Sverige, Finland og Norge er med – går under forkortelsene AMAP og CAFF. AMAP er et samarbeid om et sirkumpolært nett for overvåkning av forurensning, med sekretariat i Norge. I 1996 skal en statusrapport være klar, og danne grunnlaget for tiltak.

CAFF står for vern av arktisk flora og fauna, og skal beskjefte seg med både økosystemer, arter, bestander og habitater. I denne sammenhengen har Direktoratet for naturforvaltning hatt som oppgave å utarbeide en oversikt over verneområder i Arktis og status for disse. Rapporten skal gi grunnlag for å se på behovet for å opprette nye verneområder.

På ministermøtet på Grønland tok Norge initiativet til å lage en egen arbeidsgruppe for å beskytte havmiljøet, og Norge skal også lede gruppen.

– Det er forsåvidt hyggelig at Norge tar ledelsen for denne gruppen, men det er grunn til å spørre om hvorfor. Sannsynligvis er det mest for å be-

holde kontrollen og hindre at fiske, sjøpattedyr og oljevirk-somheten blir trukket inn, sier Frantzen.

Sakte framover

Statssekretær Børre Pettersen i Miljøverndepartementet sier i en uttalelse etter møtet at de åtte Arktis-landene (Russland, Canada, USA, Grønland/Danmark, Island, Sverige, Finland og Norge) vil trappe opp miljøsamarbeidet i nord.

– Strengere regler for skipsfarten i isfylte farvann er et av de konkrete resultatene som på sikt kan komme ut av det arktiske miljøsamarbeidet, sier Pettersen ifølge NTB.

– Ordene på sikt og kan kjennetegner hele konferansen. Det går sakte framover, sier Frantzen.

Men han mener det likevel er positivt at dette Arktis-samarbeidet er i gang, og berømmer Norge for et forslag om å gjøre Arktis til atomtestfritt område, selv om det ble punktert av USA og Russland.

– Det virkelig store utfordringen for Arktis-samarbeidet blir å utvikle et marint vern, som nødvendigvis må bli annerledes enn vern på land. Det må for eksempel være mulig å trekke inn fisk, som er en utrolig viktig del av det marine miljøet. Dessuten må vi få til konkrete avtaler slik at de nasjonene som er med i prosessen bidrar til å gjøre noe med de farligste atomkraftverkene. Det vi trenger er ikke først og fremst mer kunnskap om miljøproblemene i Arktis, men handling, sier Frantzen.

Grønn PC på vei

Nå kommer miljøvennlige PC'er – personlige data-maskiner som bruker lite energi og som er laget av deler som kan resirkuleres.

JON KNUT BERG

De nye PC'ene vil bruke 3,3 volt i stedet for 5 volt, som er vanlig i dag. PC'ene vil også inneholde chips som kan sette ut av drift, komponenter i maskinen som ikke er aktive. I tillegg har de nye maskinene ikke vifte, fordi strømtilførselen skjer via en adapter som i dag brukes i bærbare PC'er.

I USA har Miljøvernbyrået (EPA) bestemt at alle PC'er som bruker mindre enn 30 watt energi i timen skal få et offisielt «Energistjerne»-merke. Allerede har 70 datapro-dusenter sagt at de vil prøve å oppfylle kravene for å få energimerket. I april undertegnet president Clinton et vedtak som gir PC'er med energimerket en høyere prioritet i offentlige innkjøp, skriver Associated Press.

Apple Computer har lansert en maskin som er kalt Macintosh Color Classic. Den vil bruke bare 25 watt i timen når den bare står på. IBM kommer med en modell kalt «Energy Saver», som vil bruke 19 watt når den ikke er i bruk, og bruke mindre energi enn en 60 watts lyspære når den er i full bruk.

EPA har regnet ut at hvis to tredjedeler av de eksisterende PC'ene i USA møter kravene til Energistjernen innen år 2000, vil landet spare 26 milliarder kWh årlig, noe som er en tredjedel av det forventede energiforbruket til PC'er. Det betyr 20 millioner tonn CO₂-utslipp, tilsvarende det å ta fem millioner biler ut av bruk.

Gunnar Bolstad, 27/8

Vindkraft i Spania

Spania planlegger Europas mest ambisiøse vindkraftutbygging til nå. Spanias to største fagforeninger, det statlige kraftskapet og den største miljøorganisasjonen står bak.

Partene er blitt enige om å bygge ut 750 MW vindkraft innen år 2000. Det tilsvarer dagens kraftproduksjon i det kjente Altamont-passet i California.

Spania er allerede et av de land i Europa som har mest vindkraft, 45 MW er installert. Flere store vindparker er bygd ut, blant annet ved Gibraltar, der det står 270 verk fordelt på fire grupper. Spania har også en egen vindkraftindustri, to bedrifter som lager middels store verk og et tredje som lager aggregater på lisens fra det amerikanske selskapet US Windpower.

Fagforeningene og miljøorganisasjonens plan for vindkraftutbygging ble lagt fram for parlamentet i forbindelse med debatten om en ny nasjonal energiplan. De to partene er enige om at vindkraften er et miljøvennlig alternativ til atomkraft og kull. Fagforeningene mener dessuten at utbygging, drift og vedlikehold skaper betydelig flere arbeidsplasser enn konvensjonelle kraftverk.

Endesa, det statlige kraftskapet, sluttet seg til planen da den ble presentert. Endesa har vært drivkraften bak vindkraftutbyggingen i Spania og har et datterselskap som produserer vindkraftverk.

(Wind Power Monthly/ MiljøAktuelt)

A/S DENOFA OG LILLEBORG

– Skammelig svakt vern

Vassdrag som er varig vernet mot kraftutbygging skal endelig få et vern mot andre typer inngrep, gjennom såkalte rikspolitiske retningslinjer. Naturvernforbundet er svært skuffet over forslaget, og mener at det fortsatt vil fritt fram for kommunene å overkjøre udiskutable nasjonale og internasjonale verdier.

RAGNHILD SVED

Allerede da den første verneplanen ble vedtatt for 20 år siden, ba Stortinget om at andre inngrep som kan redusere vassdragenes verdi for naturvern, friluftsliv og vitenskap måtte unngås. Dette gjentok Stortinget i 1980, 1986 og 1993.

Store inngrep

I praksis har de vernede vassdragene blitt forvaltet på omtrent samme måte andre vassdrag. Tall som Direktoratet for naturforvaltning la fram i 1990 viste at av 192 vassdrag som var vernet til da, var omlag 60 prosent vesentlig påvirket av andre inngrep. Ca. 40 prosent var vesentlig påvirket av veibygging, 20 prosent av forurensning, 20 prosent kraftledninger og 20 prosent av fjerning av kantvegetasjon. Det ble også registrert alvorlige inngrep i form av masse-tak, kanalisering, forbygging og senking. En stor del av inngrepene hadde skjedd etter at vassdraget var blitt vernet mot kraftutbygging.

For å beskytte de vernede vassdragene mot slike inngrep i framtida, foreslår Miljøverndepartementet (MD) rikspolitiske retningslinjer som skal sette rammer for virksomhet som kan påvirke verneverdiene.

Retningslinjene skal følges av både kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter.

For svakt

Naturvernforbundet mener forslaget til retningslinjer er for svake, at MD dermed overser Stortingets ønske om en restriktiv politikk for å hindre inngrep.

– Forslaget åpner tvertimot for at udiskutable nasjonale og internasjonale verdier fortsatt skal kunne overkjøres av snevre sektorinteresser og lokale, påståtte nytteverdier, skriver NNV i sin høringsuttalelse.

Retningslinjene anbefaler ulik forvaltning alt etter vassdragenes beliggenhet, graden av inngrep, betydning for friluftsliv og landbruk osv.

– Vi aksepterer at differensierte verneregler er nødvendig, men det er meget betenkelig at departementet går bort fra vassdragets nedbørsfelt som verneområde. Isteden avgrenses det til et belte på inntil 100 meter på hver side av vannstrengen. Gradvis vil dette beltet, som er skammelig smalt, bli oppfattet som vassdraget, sier fagkonsulent Thor Midtteng.

– Hele tiden har nedbørsfeltet blitt bruk som avgrensing og grunnlag for å beskrive og dokumentere verneverdien. At MD nå oppgir denne skansen, kan ikke karakteriseres som annet enn svik mot disse verdiene, sier han.

ve og dokumentere verneverdien. At MD nå oppgir denne skansen, kan ikke karakteriseres som annet enn svik mot disse verdiene, sier han.

«Klanderverdig»

Naturvernforbundet påpeker dessuten at det i signalene fra Stortinget har ligget et ønske om få vernet «de mest egnede» vassdragene etter naturvernloven.

– Denne målsettingen har nå MD gitt opp, uten engang på drøfte problemstillingen. Dette er oppsiktsvekkende og høyst klanderverdig, heter det i uttalelsen fra NNV.

De rikspolitiske retningslinjene er, som det ligger i begrepet, kun retningsgivende og ikke rettslig bindende. Men Naturvernforbundet mener de bør ha rettslig bindende status i de tilfeller der store verdier står på spill.

– Retningslinjene er mer et opplegg for tradisjonell avveining mellom vekst og vern og vern og inngrep enn et opplegg for å sikre at naturkvaliteter forvaltes på en forsvarlig måte. Det er lagt opp til at kommunene skal passe havre sekken i større grad enn hva som er rimelig og nødvendig. Naturvernforbundet er derfor meget skuffet over departementets forslag, heter det i høringsuttalelsen.

NOTISER NOTISER NOTISER

Dyrt el-avfall. Siemens har som mål at alt brukt elektronisk utstyr skal kunne leveres tilbake til produsent for så å bli resirkulert. Men det koster flekk. Siemens vil årlig kunne behandle 200 000 tonn elektronikk-avfall, hvis alle kundene leverer tilbake brukte apparater. De årlige omkostningene for Siemens vil bli ca. 2,5 milli-

arder kroner. (Frankfurter Allgemeine Zeitung/IM)

Avfall blir gjødsel. Iggesunds Bruk i Sverige er i gang med forsøk som skal vise om avfall kan omdannes til gjødsel. Aske og mudder, to avfallsprodukter fra tre- og skogsindustrien, har vist seg å være anvendelige i produk-

sjon av ny gjødsel. Hvis forsøkene faller heldig ut, kan en stor del av avfallsproblemene i skog- og treindustrien løses. Eksempelvis har SCAs papirfabrikk i Sundsvall en årlig produksjon på 20 000 kubikkmeter avfall i året. (Dagens Industri/IM)

Britene gjør det surt for Norge

Hvis Storbritannia holder fast på sitt svake mål i svovelforhandlingene i Geneve, vil andelen av norsk natur som er skadet av sur nedbør være 13 prosent høyere i 2000 enn hvis landet går med på målet til FNs Økonomiske Kommisjon for Europa (ECE).

JON KNUT BERG

I en fersk rapport («UK sulphur emissions») har Verdens Naturfond (WWF) beregnet konsekvensene av at Storbritannia holder fast på sitt mål om å redusere sine svovelutslipp med 70 prosent innen år 2005, og ikke med 79 prosent innen år 2000, slik blant annet ECE og de skandinaviske landene gikk inn for under svovelforhandlingene i begynnelsen av måneden. ECE-kravet baserer seg på at forskjellen mellom dagens utslippsnivå i Europa og naturens tålegrense skal reduseres med 60 prosent innen år 2000.

Geneve-forhandlingene endte uten enighet. Det er særlig Storbritannia som er bremseklossen. Men det blir et krisemøte allerede neste

måned. Målet er å komme fram til enighet i november.

Hvis Storbritannia holder fast på sitt svake mål, vil 26 prosent av norsk landareal være skadet av sur nedbør i år 2000. Hvis Storbritannia derimot går med på ECE-kravet, vil 23 prosent av det norske arealet være skadet.

Hvis de andre landene skal kompensere for Storbritannias manglende vilje til å oppfylle ECE-målet, får Norge 24 prosent større kostnad med å redusere egne svovelutslipp enn hvis Storbritannia oppfyller målet. Kostnadene knytter seg blant annet til rensetiltak i smelteverkene.

Berører ferrolegering

Norges svovelutslipp i dag er på ca. 40 000 tonn i året. I svovelforhandlingene i Geneve har vi tilbudt oss å redusere

utslippene med 6000 tonn innen år 2000.

Tidligere prognoser har vist at de norske svovelutslippene vil øke fram til år 2000. Nå er det imidlertid tro på at utslippene vil gå ned, som følge av lavere svovelinhold i oljen, og som følge av lokale rensekraft til industri med store utslipp. Viser det seg imidlertid at dette ikke er nok, vil det bli aktuelt med nasjonale rensekraft overfor ferrolegeringsindustrien. Studier har vist at det er mest kostnadseffektivt å redusere utslippene her.

Det er seks bedrifter i Norge som har mer enn 1000 tonn svovelutslipp i året, ifølge SFT. Det er Statoil Mongstad, Arendal Smelteverk, Norton i Lillesand, svovelsyreproduksjonen ved Borregård, Elkem Salten og Årdal og Sunndal Verk.

Svovel-kritikk hjemme

Den britiske regjeringen får økende motstand på hjemmebane på grunn av sin manglende vilje til å redusere svovelutslippene. Saken har fått mye mediaoppmærksomhet, og nye rapporter viser at også britisk natur skades av nedbør.

JON KNUT BERG

Engelske aviser viet mye spalteplass til svovelforhandlingene i Geneve i begynnelsen av måneden. Blant annet skrev Financial Times i en kommentarartikkel at «Hvis 'DRITTSEKK' er den eneste fornærmelsen som den britiske regjeringen får på veien til en ny svovelavtale, og norsk er det eneste europeiske språket som utskjelling skjer på, har regjeringen kommet lett fra det.»

Det kommer nå rapporter om at svovelutslippene også har konsekvenser for britenes

egen natur. Den britiske regjeringen har foreslått å redusere svovelutslippene med 70 prosent innen år 2005, mens kravet fra en del andre land er at utslippene skal reduseres med 79 prosent innen år 2000. Ifølge regjeringens egne tall, vil 70-prosentmålet føre til at ti prosent av britisk natur vil være skadet av sur nedbør i år 2000. Det er også påvist at sur nedbør fører til fiskedød i noen av de best kjente elvene i landet, skriver Daily Telegraph.

En rapport fra EF og ECE viser også at 58 prosent av den britiske skogen er misfarget og har glisne trekroner. Det er to og en halv ganger

mer enn for fem år siden. Den britiske skogen er nå den sykeste i hele Europa.

Kraftverkene

Det er først og fremst hensynet til kullkraftverkene som gjør at britene er motvillige til å gå mer radikalt til verks for å redusere svovelutslippene. Kullkraftverkene står for 72 prosent av svovelutslippene. Forskeren Jim Skea ved Sussex-universitetet sier ifølge Financial Times at hvis Storbritannia går inn for 79 prosent reduksjon av svovelutslippene innen år 2000, så vil dette være siste spikeren i kisten for det som er igjen av britisk kullindustri.

Takk for støtten!

 HAFSLUND
ENERGI

 HELGELAND
KRAFTLAG

 Rauma komm. Kraftverk
TENK ENØK
ENØK ER
NATURVERN

 ARBEIDERPARTIET

THERMTECH AS
Adress:P.O. Box 133
N- 6901 Florø, Norway
Tel:+47 57 74 12 77
Fax:+47 57 74 12 89

 VALDRES KOMMUNALE
RENOVASJON
2900 FAGERNES

 MODERNE
BYGG AS

 Philips Lighting
PHILIPS

Takk for støtten!

Stolt Sea Farm A/S

Telephone: 22 42 92 00
Telefax: 22 41 20 13

 Sterling

 NORUT Gruppen as

 FJK Felleskjøpet

 NORSK-POLARINSTITUTT

 Norske Skog

Oslo grafiske as
Fra idé til ferdig trykk

Tlf. 22 17 34 24
Fax. 22 17 25 19

FOA
Fredrikstad og Omegn Avløpsanlegg
Haborneveien 61, PB 1115,
Gamle Fredrikstad
Tlf: 69-322920 Fax: 69-323433

 NORRØN

Mindre bilbruk lønner seg

Tromsø kan spare opp til 70 millioner kroner i året ved å begrense bilbruken og ruste opp kollektivtrafikken, viser den nye transportplanen for Tromsø by. Blant annet kan den lokale forurensningen halveres innen år 2015.

JON KNUT BERG

Det er Tromsø kommune, Troms fylkeskommune, Statens vegvesen, Fylkesmannens miljøvernnavdeling og Tromsbuss som har laget transportplanen. Planen vil behandles som en del av kommuneplanen i Tromsø.

I Tromsø økte antall biler med 60 prosent fra 1980 til 1990. I planen vises det til at den økte bilbruken har sammenheng med utstrakt veibygging. Tromsøværingene har blant annet fått flere nye broer, Tverrforbindelsen, Ringveien og Europaveien inn til byen. Det har også vært en sterk økning av antall parkeringsplasser i sentrum.

I rapporten pekes det dessuten på at spredning av bebyggelsen har bidratt til den økte bilbruken. Mens befolkningen økte med ti prosent fra 1980 til 1990, økte byarealet med hele femti prosent. I tillegg er kollektivtrafikkens andel av reisene redusert betydelig. Antall reiser med kollektivtrafikk gikk ned med 26 prosent fra 1980 til 1990.

Allergier er opptil dobbelt så vanlig hos barn som bor inntil trafikkerte veier, sammenliknet med barn som bor i samme område, men lenger borte fra trafikken. Det viser en tysk miljømedisinsk studie.

Undersøkelsen viser også at allergier er vanligere blant barn i Vest-Tyskland enn i Øst-Tyskland.

– Vi hadde faktisk ventet oss det motsatte, sier Ursula Krämer ved det miljømedisinske instituttet i Düsseldorf til MiljøAktuelt.

I de mest forurensede områdene i det tidligere Øst-Tyskland er mengden svoveldioksyd i lufta opptil ti ganger

Resultatet av den økte bilbruken i Tromsø har blant annet vært at det er over 60 desibel støy ved 2400 boliger langs de mest trafikkerte veiene. Langs de fleste av disse veiene er det også konsentrasjoner av nitrogendioksyd (NO₂) som overskrider SFTs grenser.

Fordobling av bilbruk

Men det er mulig å komme ut av den negative trenden, ifølge planen, som inneholder tre framtidsscenarioer: bilbyen, bussbyen og miljøbyen.

I bilbyen fortsetter dagens transportpolitikk, det vil si at arealbruken får utvikle seg nokså fritt. Det blir en moderat prisøkning på bensin, og det skjer en effektivisering og nedskjæring av kollektivtrafikken. Resultatet er en fordobling av biltrafikken, med økte utslipp av CO₂ og flere trafikkulykker enn idag.

I bussbyen satser myndighetene på opprustning av busstrafikken, men uten at det kommer restriksjoner på biltrafikken. Arealbruken er tett eller moderat. Resultatet er at busstrafikken øker med 50

prosent. Imidlertid øker også biltrafikken med hele 60 prosent. Energiforbruket og bilbruken reduseres med 11 prosent i forhold til bilbyen.

I miljøbyen er det en tett og konsentrert byutvikling, bilreisene blir vesentlig dyrere, det innføres parkeringsrestriksjoner og et nytt bussrutenett med flerdobling av antall avganger, og gang- og sykkelveiene blir bygget ut. Utslipp av CO₂ og NO₂ blir halvert innen 2015, mens antall personer som er plaget av lokal luftforurensning er redusert med 75 prosent.

Lønner seg

Det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å satse på miljøbyen, går det fram av planen. Bilbyen gir minst nytte for samfunnet. Bussbyen og miljøbyen er 55 til 70 millioner kroner bedre pr. år enn bilbyen. Miljøbyen gir redusert nytte for bilistene og for kollektivselskapet (på grunn av økt underskudd). Men samtidig gir miljøbyen økt samfunnsnytte for kollektivtrafikantene, fotgjengere og syklistene, i forhold til offentlige investeringer og drift (reduerte utgifter til veihold og veibygging), og i form av redusert ulykker, støy og forurensning.

høyere enn i Ruhr-området. Men mengden bilavgasser er mye høyere i vest.

Forskerne sammenliknet hyppigheten av luftveisproblemer (forkjølelser, bronkitt, hoste, nysing) og allergier (høysnue, eksem, astma osv.) hos 9000 seksåringer på steder med varierende forurensning i øst og vest.

Konklusjonen ble at mengden svoveldioksyd i luften har sterk sammenheng med luftveislidelser. Forskerne fant ingen sammenheng mellom svovelforurensninger og allergi. Derimot ble det påvist en sterk sammenheng mellom allergier og bilavgasser. Aller-

gier er dobbelt så vanlig hos barn i Ruhr-området som hos barn i Leipzig, der svovelforurensningen er stor.

Forskerne delte også inn Ruhr-barna etter hvor nært trafikkerte gater de bor. Det viste seg å være mellom en halv gang til dobbelt så vanlig med allergier hos barn som bor innen 50 meter fra en trafikkert gate enn blant de som bor lenger borte i samme by.

Forskerne målte dessuten vel en halv gang mer av de kreftfremkallende stoffet benzen hos de barna som bodde nærmest de trafikkerte gatene.

Gode øko-resultater

Økologisk dyrkede avlinger holder et forholdsvis høyt nivå sett i sammenheng med innsatsfaktorene, ifølge en undersøkelse fra Norsk senter for økologisk landbruk på Tingvoll.

Undersøkelsen omfatter resultater fra et fireårig kartleggings- og utviklingsarbeid på 32 norske øko-gårder.

«30 bruks-prosjektet» registrerte avlingsnivå, økonomi, mulige næringstap fra landbruksdrifta og kartla ulike sider ved husdyrholdet på gårdene. I samarbeid med sosiologer ble økobonden nærmere beskrevet, og kulturlandskapet på gårdene har også fått mye oppmerksomhet. En egen rapportserie dokumenterer resultater fra prosjektet.

Resultatene viser at økologiske avlinger holder seg på et rimelig høyt nivå, når vi betrakter den innsatsen av ressurser som settes inn for å oppnå avlingsresultatene i vanlig landbruk. Gårdene kjøper ikke inn noe kunstgjødsel, og bruker også svært lite kraftfôr sammenliknet med vanlig landbruk. Likevel er grasavlingene bare ca 10 % lavere, og kornavlingene ca

25 % lavere enn ved konvensjonell drift.

På gårdene som drev økologisk melkeproduksjon, fikk kuene i gjennomsnitt 12 % kraftfôr og 80 % grovfôr (friskt gras, høy eller silo). Den norske gjennomsnittskua får 40 % kraftfôr, og bare 55 % grovfôr. Kraftfôret er for en stor del korn. Selv om kuene får lite kraftfôr, er melkemengden bare 25 % lavere enn ved konvensjonell drift. Øko-kyr er også betydelig friskere enn vanlig, og de lever lenger.

Økologiske gårder har som mål å være mest mulig selvforsynte med det som trengs til gårdsdrifta. Utmarksbeite tas i bruk, og korn, poteter og grønnsaker dyrkes igjen i områder hvor det ikke har vært annet enn gras på jordene i flere tiår. Husdyrholdet er også mer allsidig enn på vanlige gårder. Øko-bonden mener at allsidighet er viktig. Det gir

flere bein å stå på og gjør hele gården mer stabil – det blir mindre risiko for store årsvariasjoner i avlinger, ytelse og inntekter.

Økonomiske resultater viser at økologiske sauer er konkurransedyktige med vanlig sauehold. I melkeproduksjonen varierer resultatene mye, men på grunn av lavere ytelse tjener øko-bøndene noe mindre enn vanlig. Det er imidlertid ikke grunn til å fraråde noen å legge om til økologisk melkeproduksjon hvis ikke gjelda er for høy.

Når det kjøpes inn minst mulig til gården både av kunstgjødsel og fôr, er risikoen for næringstap som forurensner luft og vann mye mindre enn i vanlig landbruk. Transporten av driftsmidlene som vanlige bønder kjøper inn er også dyr og forurensende.

Takk for støtten!

 HYDRO

 Stadsbygd Sparebank

 SLOVÅG Industriservice as

Direktoratet
for
sivilt beredskap

EMO - din miljøbevisste samarbeidspartner

Det er en utfordring for EMO å fremme bruken av miljøvennlige produkter.

EMO har et ansvar i å bevisstgjøre markedet til å gjøre miljøvennlige produktvalg.

EMO bearbeider leverandører til å få frem riktige produkter som er i samsvar med den tid vi lever i.

Miljøvennlige produkter er mer enn papir. EMO arbeider med et bredt produktspekter med leveranse til barnehage, skole, kontor, kommune og stat.

EMO miljølinje

EMO AS, Postboks 40, 2013 Skjetten

Bærekraftig utvikling for norske virksomheter

GRØNT ARBEIDSLIV

Grønt Arbeidsliv er et program initiert av Miljøverndepartementet i samarbeid med NHO, LO, Kommunenes Sentralforbund, Norges Naturvernforbund og Statens forurensningstilsyn.

Målsetting for Grønt Arbeidsliv

Programmet skal påvirke norske virksomheter til å bli mindre miljøbelastende ved å forene markedsinnsikt, miljøkunnskap og organisasjonstiltak. Vi hjelper virksomheter med å utnytte mulighetene i det "grønne marked" (på en seriøs måte), for å oppnå konkurransefordeler. Vi kan bidra med kompetanse, informasjon, nettverk og økonomiske ressurser til aktuelle pilotprosjekter.

Eksempels makt

Idag jobber vi med pilotprosjekter i detalj/dagligvarebransjen, reklame-, bygg-, kommunesektoren og telekommunikasjonsbransjen. Ved å prøve ut ulike tiltak i en virksomhet, ønsker vi å skape gode eksempler til etterfølgelse.

Videreføring av resultatene

Arbeidet med pilotprosjektene skal resultere i solid dokumentasjon og erfaringsgrunnlag fra endringsprossesene. Resultatene blir offentlig tilgjengelige, og videreføres til andre.

Ta gjerne kontakt med Grønt Arbeidsliv hvis du har noen spørsmål eller gode forslag.

Strømsveien 96, Pb. 8100 Dep., 0032 Oslo.
Tlf. 22 57 36 00. Faks. 22 68 87 53.

TROMSØ KOMMUNE

Anleggsseksjonen
Stakkevollveien 35,
9000 TROMSØ

Tlf.: 083-86 524 Fax: 083-81 218

TROMS FYLKESKOMMUNE

Hålogaland Ressursselskap

Hålogaland Ressursselskap er et interkommunalt selskap etablert 1990 som eies av 11 kommuner i nordre del av Nordland, søndre del av Troms.

Selskapets formål:

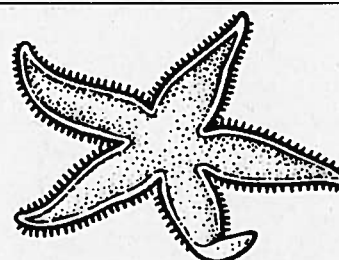
- drive moderne og miljøvennlig avfallbehandling
- forbedre avfallshåndtering

HRS-modellen består av løsninger for:

- kildesortering
- gjenvinning
- resirkulering
- energiutnyttelse/FAB-produksjon
- spesialavfall

HRS setter krav til kvalitet og service på avfallsbehandlingen. Fremtidens avfallsbehandling er ikke tradisjonelle fyltinger – det er maksimal utnyttelse av ressursene i avfallet.

**– ALLE SNAKKER MILJØ
HRS GJØR NOE –**

Sjöstjerner, Asteroidea, klasse av pigghuder som har flat, stjerneformet eller femkantet kropp med sugeføtter på undersiden av armene. Munnen sitter midt på undersiden og fører inn til en sekkformet mage. De fleste sjöstjerner er rovdyr som lever av skjell, krabber og andre bunndyr. Noen av artene har så stor regenerasjonsevne at de kan danne en ny stjerne fra en enkelt arm. I norske farvann finnes ca. 40 av ca. 2000 arter.

Sjöstjerner, sjøpinnsvin og kråkeboller tar pulsen på havmiljøet ved å fungere som et slags miljøtermometer. Der de finnes er det sunne omgivelser.

Vi som har vårt virke i tilknytning til havet forstår hvor viktig det er å ta vare på det miljøet som er grobunn for alt liv.

NORGES REDERIFORBUND

Postboks 1452 Vika, 0116 Oslo.
Telefon: 22 41 60 80. Telefax: 22 41 50 21.